

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
NILS WAHL
prezentate la 21 martie 2018¹

Cauza C-109/17

Bankia SA
împotriva
Juan Carlos Marí Merino
Juan Pérez Gavilán
María de la Concepción Marí Merino

[cerere de decizie preliminară formulată de Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Cartagena (Tribunalul de Primă Instanță nr. 5 din Cartagena, Spania)]

„Protecția consumatorului – Directiva 2005/29/CE – Practici comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori – Contract de împrumut garantat printr-o ipotecă – Reevaluare a bunului anterior vânzării acestuia la licitație – Controlul practicilor comerciale neloiale în cadrul unei proceduri de executare ipotecară – «Mijloace adecvate și eficiente» de combatere a practicilor comerciale neloiale – Interrelaționare cu Directiva 93/13/CEE – Posibilitatea instanței naționale de a impune aplicarea unui cod de conduită în temeiul Directivei 2005/29”

1. Este necesar ca în procedurile de executare ipotecară să poată fi invocat, din oficiu sau la cererea uneia dintre părți, un argument privind practicile comerciale neloiale pentru a se asigura protecția consumatorilor, astfel cum se prevede în Directiva 2005/29/CE?² Aceasta este problema subiacentă ridicată în cauza trimisă Curții de Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Cartagena (Tribunalul de Primă Instanță nr. 5 din Cartagena, Spania).

2. Problema astfel ridicată de cauza cu care este sesizată instanța de trimitere aduce în discuție aspecte similare abordate de Curte în legătură cu Directiva 93/13/CEE privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii³. Așadar, unul dintre aspectele prezentelor concluzii va fi acela de a analiza nivelurile de protecție prevăzute de aceste două instrumente de protecție a consumatorilor.

¹ Limba originală: engleza.

² Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului (denumită în continuare „Directiva privind practicile comerciale neloiale”) (JO 2005, L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260).

³ Directiva Consiliului din 5 aprilie 1993 (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273). A se vedea în special Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164).

I. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

3. Articolul 2 litera (f) din Directiva 2005/29 definește noțiunea „cod de conduită” ca însemnând „un acord sau un set de reguli ce nu sunt impuse de acte cu putere de lege și acte administrative ale unui stat membru, care definește comportamentul comercianților care își asumă angajamentul respectării acestuia în legătură cu una sau mai multe practici comerciale speciale sau cu unul sau mai multe sectoare de activitate”.

4. Articolul 3 definește domeniul de aplicare al Directivei 2005/29 după cum urmează:

„(1) Prezenta directivă se aplică practicilor comerciale neloiiale ale întreprinderilor față de consumatori definite la articolul 5 înainte, în timpul și după o tranzacție comercială în legătură cu un produs.

(2) Prezenta directivă nu aduce atingere dreptului contractual și nici, în special, normelor privind valabilitatea, formarea sau efectele contractelor.

[...]

(4) În cazul în care dispozițiile prezentei directive și alte norme comunitare care reglementează aspecte specifice ale practicilor comerciale neloiiale sunt în conflict, normele comunitare prevalează și se aplică respectivelor aspecte specifice.

[...]”

5. Articolul 10 din Directiva 2005/29 (intitulat „Codurile de conduită”) prevede:

„Prezenta directivă nu exclude controlul practicilor comerciale neloiiale, pe care statele membre îl pot încuraja, efectuat de responsabili de coduri de conduită, sau inițierea unui control de către persoanele sau organizațiile prevăzute la articolul 11, în cazul în care procedurile desfășurate de respectivele organisme se situează peste nivelul procedurilor judiciare sau administrative prevăzute la respectivul articol.

Recurgerea la aceste organisme de control nu este echivalentă în niciun caz cu renunțarea la o cale de atac judiciară sau administrativă, în conformitate cu articolul 11.”

6. Articolul 11 din directiva menționată se referă la punerea în aplicare a dispozițiilor sale. Acesta prevede:

„(1) Statele membre asigură existența unor mijloace adecvate și eficiente de combatere a practicilor comerciale neloiiale pentru a pune în aplicare respectarea dispozițiilor prezentei directive în interesul consumatorilor.

Aceste mijloace includ dispozițiile legale în baza cărora persoanele sau organizațiile care au, în conformitate cu legislația internă, un interes legitim în combaterea practicilor comerciale neloiiale, inclusiv concurenței, pot:

(a) să intenteze o acțiune în instanță împotriva practicilor comerciale neloiiale

și/sau

(b) să aducă practicile comerciale neloiale în atenția unei autorități administrative competente fie pentru a pronunța o hotărâre cu privire la reclamații, fie pentru a iniția procedurile judiciare corespunzătoare.

[...]

(2) În cadrul dispozițiilor legale menționate la alineatul (1), statele membre conferă instanțelor judecătorești sau autorităților administrative, în cazul în care ele consideră că asemenea măsuri sunt necesare, ținând seama de toate interesele implicate și, în special, de interesul public, competențele necesare:

(a) pentru a ordona încetarea sau a institui proceduri legale corespunzătoare pentru un ordin de încetare a practicilor comerciale neloiale

sau

(b) în cazul în care practica comercială neloială nu a fost încă aplicată, dar este iminentă, pentru a ordona interzicerea practicii sau a institui procedurile judiciare corespunzătoare pentru un ordin de interzicere a practicilor comerciale neloiale

chiar dacă nu există o dovadă a pierderii sau a prejudiciului real sau intenției sau neglijenței din partea comerciantului.

[...]”

7. Conform articolului 13 din Directiva 2005/29 (intitulat „Sanctiuni”), „statele membre stabilesc sancțiuni pentru încălcarea dispozițiilor de drept intern adoptate pentru aplicarea prezentei directive și iau măsurile necesare pentru a asigura punerea lor în aplicare. Aceste sancțiuni trebuie să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare”.

B. Dreptul spaniol

1. Legea privind concurența neloială

8. Articolele 4, 5, 7 și 8 din Ley 3/1991, de 10 de enero, de Competencia Desleal, modificada por la Ley 29/2009, de 30 de diciembre (Legea privind concurența neloială 3/1991 din 10 ianuarie 1991, astfel cum a fost modificată prin Legea 29/2009 din 30 decembrie 2009), definesc tipurile de acte care trebuie considerate neloiale în tranzacțiile dintre comercianți și consumatori în temeiul dreptului spaniol.

9. Articolul 32 din Legea privind concurența neloială reglementează acțiunile care pot fi exercitate împotriva actelor de concurență neloială, enumerându-le, printre altele, pe următoarele: (i) acțiunea în constatarea concurenței neloiale, (ii) acțiunea având ca obiect un ordin de încetare sau de interzicere a concurenței neloiale, (iii) acțiunea având ca obiect anularea efectelor concurenței neloiale și (iv) acțiunea în despăgubire pentru prejudiciile cauzate de concurența neloială, în cazul culpei sau a intenției agentului.

2. Legea generală privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor

10. Ley General de Defensa de Consumidores y Usuarios (Legea generală privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor), aprobată prin Real Decreto Legislativo 1/2007, 16 de noviembre, modificado por la Ley 29/2009, de 30 de diciembre (Decretul legislativ regal 1/2007 din 16 noiembrie 2007, astfel cum a fost modificată prin Legea 29/2009 din 30 decembrie 2009), definește practicile comerciale și impune totodată cerințe în materie de informare care trebuie respectate de comercianți în tranzacțiile pe care aceștia le încheie cu consumatorii.

3. Decretul legislativ regal 6/2012

11. Real Decreto-ley 6/2012, de 9 de marzo (Decretul legislativ regal 6/2012 din 9 martie 2012) a stabilit un cod de bune practici la care instituțiile de credit puteau adera în mod voluntar (denumit în continuare „Codul de bune practici bancare”). Acest cod promovează implicarea sectorului financiar spaniol în ameliorarea situației economice și sociale dificile, ca urmare a crizei din anul 2008, prin restructurarea datoriilor garantate printr-o ipotecă constituită asupra locuinței debitorului. Acest lucru se realizează prin intermediul a trei măsuri: (i) restructurarea creditului ipotecar, (ii) diminuarea capitalului care trebuie rambursat și (iii) *datio in solutum*, cu alte cuvinte remiterea proprietății în scopul acoperirii integrale a datoriei.

12. Articolul 5 din Decretul legislativ regal prevede că, după ce o instituție de credit își dă acordul să respecte Codul de bune practici bancare, dispozițiile codului devin obligatorii pentru aceasta.

13. Potrivit articolului 6, respectarea Codului de bune practici bancare va fi monitorizată de un comitet de supraveghere. Reclamațiile întemeiate pe o presupusă nerespectare a codului de către o instituție de credit pot fi formulate la Banco de España (Banca Spaniei).

4. Legislația privind procedura civilă

14. Executarea ipotecilor și a titlurilor executorii în Spania este reglementată în Ley de Enjuiciamiento Civil (Codul de procedură civilă). Versiunea aplicabilă situației de fapt din procedura principală este cea modificată prin Legea 13 din 3 noiembrie 2009⁴ și prin Legea 1 din 14 mai 2013⁵.

15. Articolul 517 din Codul de procedură civilă enumeră titlurile executorii, cum ar fi înscrisurile autentice.

16. Articolul 552 prevede controlul din oficiu de către instanță al cererilor de executare a titlurilor executorii extrajudiciare, dar numai în ceea ce privește clauze abuzive cuprinse în titlul executoriu respectiv.

17. Articolul 670 reglementează acceptarea celei mai bune oferte, plata și dobândirea proprietății de către creditor în cazul unei licitații. Dispoziția urmărește să asigure faptul că, în majoritatea cazurilor, ofertantul care a prezentat cea mai bună ofertă sau creditorul urmăritor plătesc cel puțin 70 % din valoarea de începere a licitației. În cazul în care creditorul urmăritor nu face uz de posibilitatea de a-i fi remis bunul, acesta va fi atribuit ofertantului care a prezentat cea mai bună ofertă, chiar dacă oferta lui se află sub 70 % din valoarea de începere a licitației. În acest caz, oferta trebuie să fie mai mare de 50 % din valoarea estimată a bunului sau, în cazul în care este mai mică, să acopere cel puțin suma datorată.

4 Privind reforma legislației procedurale în vederea înființării unui nou Oficiu Judiciar.

5 De instituire a unor măsuri pentru îmbunătățirea protecției debitorilor ipotecari, restructurarea datoriilor și închirierea de locuințe sociale.

18. Articolul 671 din Codul de procedură civilă prevede situațiile în care nu se depun oferte la licitație. În acest caz, creditorul poate solicita atribuirea bunului în termen de 20 de zile de la închiderea licitației. În cazul în care bunul este locuința obișnuită a debitorului, acesta va fi atribuit la o valoare egală cu 70 % din ceea ce ar fi reprezentat valoarea de începere a licitației sau, în cazul în care suma datorată cu orice titlu creditorului este mai mică decât acest procentaj, la o valoare egală cu 60 % din aceasta. În cazul în care creditorul nu își exercită acest drept, instanța poate, la cererea debitorului, să dispună încetarea executării ipotecare.

19. Articolul 682 reglementează condițiile preliminare care trebuie îndeplinite pentru derularea procedurilor de executare ipotecară. Acesta prevede că este posibil să se recurgă la astfel de proceduri numai în cazul în care titlul de constituire a ipotecii determină prețul la care persoanele interesate stabilesc valoarea bunului sau a imobilului ipotecat, astfel încât acesta să poată servi drept preț de începere a licitației. Prețul de începere nu poate fi în niciun caz mai mic de 75 % din valoarea indicată în evaluarea folosită pentru acordarea împrumutului.

20. Alineatul (1) al articolului 695 prevede o listă exhaustivă de motive de contestare a executării silite a bunului ipotecat. Printre aceste motive se numără: (i) stingerea garanției sau a obligației garantate, (ii) existența unei erori în determinarea cuantumului exigibil, în cazul în care creanța garantată este soldul prin care se lichidează datoria dintre creditorul urmărit și debitorul urmărit, (iii) în cazul executării unui bun mobil ipotecat sau asupra căruia s-a constituit un gaj fără deposedare, constituirea prealabilă asupra aceluiași bun, a unui alt gaj, a unei ipotecii mobiliare sau imobiliare sau a unui sechestru și (iv) existența unei clauze contractuale abuzive care constituie temeiul executării silite sau prin care s-a stabilit cuantumul exigibil.

21. În schimb, articolul 698 alineatul (1) din Codul de procedură civilă prevede că orice alte reclamații care ar putea fi formulate de debitor, inclusiv cele privind nulitatea titlului executoriu, scadența, caracterul cert, stingerea datoriei sau valoarea acesteia, se vor soluționa prin pronunțarea unei hotărâri corespunzătoare, fără a avea drept efect suspendarea sau încheierea procedurii de executare ipotecară.

II. Situația de fapt, procedura și întrebările preliminare

22. În anul 2006, domnul Juan Carlos Marí Merino, doamna María de la Concepción Marí Merino și domnul Juan Pérez Gavilán (denumiți în continuare „debitorii”) au încheiat un contract de împrumut garantat printr-o ipotecă, în următoarele condiții: un capital în valoare de 166 000 EUR, un termen de rambursare de 25 de ani și o valoare evaluată a bunului ipotecat în cuantum de 195 900 EUR.

23. În ianuarie 2009, capitalul împrumutului a fost majorat, termenul de rambursare fiind de asemenea prelungit la 34 de ani și 4 luni.

24. În octombrie 2013, când datoria restantă se ridica la 102 750 EUR, clauzele contractului de împrumut au fost modificate a doua oară la cererea debitorilor, după ce aceștia nu au reușit să plătească ratele scadente ale împrumutului timp de 375 de zile. Pentru a facilita rambursarea capitalului împrumutat, s-a convenit un termen de rambursare de 40 de ani al datoriei restante de 102 750 EUR și s-a autorizat vânzarea extrajudiciară. În plus, s-a stabilit că bunul constituia locuința obișnuită a debitorilor. Modificarea contractului de împrumut a adus cu sine o reevaluare a bunului ipotecat, care la acel moment, pe o piață în declin, era estimat la o valoare de 57 689,90 EUR.

25. Ca urmare a neplății de către debitori a nouă rate de plată, în martie 2015, banca a inițiat procedura de executare ipotecară, sesizând instanța de trimitere cu o cerere prin care se urmărea obligarea la plată a părților și, dacă aceștia nu își rambursau datoria, vânzarea la licitație a bunului ipotecat și acoperirea din suma obținută la licitație a cuantumului datorat, precum și a dobânzilor și a cheltuielilor de judecată. În scopul desfășurării licitației, prețul de începere indicat de bancă a fost de 57 684,90 EUR.

26. Ulterior, debitorii au formulat o contestație la executare, susținând că contractul care a servit drept temei juridic al executării conține clauze abuzive. În opinia debitorilor, clauza care prevedea un termen de rambursare prelungit, precum și o nouă valoare estimată a bunului ipotecat era abuzivă. Debitorii au susținut că prelungirea termenului de rambursare a fost utilizată doar ca o stratagemă pentru ca ei să accepte valoarea estimată considerabil mai scăzută a bunului ipotecat, ceea ce era în detrimentul lor. Acest lucru a înrăutățit în mod semnificativ poziția acestora, iar acordul lor cu privire la modificarea contractului de împrumut s-a bazat, așadar, pe o eroare esențială în ceea ce privește semnificația condițiilor contractuale. Cu titlu de al doilea motiv al contestației, debitorii au susținut că sunt îndeplinite condițiile pentru ca împrumutații să fie scutiți de datorie, prin darea în plată a locuinței, urmând ca aceștia să rămână în aceasta în calitate de chiriași, în conformitate cu Codul de bune practici bancare, ca urmare a situației economice cu care se confruntă debitorii. În plus, s-a solicitat suspendarea procedurii de executare.

27. Acest lucru a determinat instanța de trimitere să ridice întrebări cu privire la aspectul dacă modificarea operată de bancă în octombrie 2013 constituie o practică comercială neloială, precum și cu privire la aplicabilitatea Directivei 2005/29.

28. Având îndoieli cu privire la corecta interpretare a dispozițiilor relevante cuprinse în Directiva 2005/29, instanța de trimitere a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții de Justiție următoarele întrebări:

- „1) Articolul 11 din Directiva 2005/29 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale precum cea în vigoare privind executarea ipotecară spaniolă – articolul 695 și următoarele coroborat cu articolul 552 alineatul 1 din [Codul de procedură civilă] –, care nu prevede controlul, din oficiu sau la cererea părții, al practicilor comerciale neloiale, întrucât îngreunează sau împiedică controlul judiciar al contractelor și al documentelor în care pot figura practici comerciale neloiale?
- 2) Articolul 11 din Directiva 2005/29 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale precum ordinea juridică spaniolă – articolele 5 și 6 coroborate cu articolul 15 din Decretul legislativ regal 6 din 9 martie 2012) –, care nu asigură respectarea efectivă a codului de conduită în cazul în care creditorul urmăritor decide să nu îl aplice?
- 3) Articolul 11 din Directiva 2005/29 trebuie interpretat în sensul că se opune legislației naționale spaniole – punctul 3 din anexa la Decretul legislativ regal 6 din 9 martie 2012 (Codul de bune practici bancare) – care nu permite consumatorului, în cadrul unei proceduri de executare ipotecară, să solicite respectarea unui cod de conduită, în special în ceea ce privește darea în plată și stingerea datoriei?”

29. Bankia, guvernul spaniol, Irlanda și Comisia au depus observații scrise în prezenta procedură, toți prezentând și argumente orale în ședința care a avut loc la 7 februarie 2018.

III. Analiză

30. Toate cele trei întrebări adresate se referă în esență la corecta interpretare a articolului 11 din Directiva 2005/29.

31. Mai precis, prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă obligația impusă statelor membre prin articolul 11 din Directiva 2005/29 de a pune în practică „mijloace adecvate și eficiente” de combatere a practicilor comerciale neloiale se opune unei reglementări naționale care nu permite aplicarea dispozițiilor directivei în contextul procedurii de executare ipotecară.

32. Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări adresate, instanța națională solicită să se stabilească dacă aceste mijloace adecvate și eficiente trebuie să asigure și obligarea la respectarea unui cod de conduită. Cu alte cuvinte, instanța de trimitere solicită o interpretare cu privire la căile de atac legale, disponibile consumatorului în temeiul Directivei 2005/29, în cazul în care un comerciant nu respectă un cod de conduită.

33. După furnizarea unei analize a „[mijloacelor] adecvate și eficiente” în sensul articolului 11 din Directiva 2005/29, în răspuns la prima întrebare adresată, vom examina aspectul dacă și dispozițiile directivei trebuie să fie puse în aplicare în contextul procedurii de executare ipotecară în scopul asigurării eficienței directivei – în răspuns la prima întrebare adresată. În continuare, vom aborda cea de a doua și cea de a treia întrebare adresate, împreună, și vom analiza rolul codurilor de conduită în combaterea practicilor comerciale neloiale avute în vedere de Directiva 2005/29.

A. Prima întrebare adresată

1. Observații preliminare

34. Importanța consumatorilor în crearea unei piețe interne a fost recunoscută de mult timp în dreptul Uniunii⁶. Nu numai că cerințele privind protecția consumatorilor trebuie luate în considerare în definirea și în punerea în aplicare a politicilor și a activităților Uniunii⁷, ci au fost adoptate și o serie de reglementări specifice ale Uniunii privind protecția consumatorilor⁸. Aceste reglementări au la bază două obiective principale. Primul este asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor în scopul de a le conferi acestora încrederea pentru a căuta cele mai bune tranzacții în orice stat membru, iar al doilea este acela de a crea un cadru care să faciliteze comerțul transfrontalier și care să ușureze accesul pe piețele aflate în afara statului național, stimulând astfel concurența.

35. Toată legislația Uniunii în materie de protecție a consumatorilor se caracterizează prin opoziția dintre încurajarea consumatorilor, pe de o parte, și a societăților comerciale, pe de altă parte, să încheie tranzacții transfrontaliere. În timp ce un nivel ridicat de protecție a consumatorilor îi încurajează pe aceștia din urmă, comercianții sunt mai degrabă descurajați de prea multă „birocrăție”. Această dihotomie a condus la un cadru juridic fragmentat, care constă în diverse instrumente juridice care asigură diferite forme și niveluri de protecție a consumatorilor.

36. Directiva 2005/29 privind practicile comerciale neloiale este un instrument-cadru care stabilește principii generale în ceea ce privește interacțiunile dintre comercianți și consumatori, completată, acolo unde este necesar, de o legislație sectorială specifică⁹. Directiva reprezintă un instrument de maximă armonizare. Cu excepția unei derogări explicite prevăzute de Directiva 2005/29¹⁰, trebuie să fie asigurat un înalt nivel comun de protecție a consumatorilor în toate statele membre¹¹.

6 A se vedea Rezoluția Consiliului din 14 aprilie 1975 privind programul preliminar al Comunității Economice Europene în ceea ce privește protecția consumatorilor și politica de informare (JO 1975, C 92, p. 1). A se vedea de asemenea articolul 38 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene care a codificat jurisprudența anterioară.

7 A se vedea articolul 12 TFUE.

8 În prezent, există aproximativ 90 de acte ale legislației Uniunii care abordează aspecte privind protecția consumatorilor.

9 A se vedea Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivelor 84/450/CEE, 97/7/CE și 98/27/CE (Directiva privind practicile comerciale neloiale), COM(2003) 356 final.

10 A se vedea articolul 3 alineatul (9) din Directiva 2005/29.

11 A se vedea considerentul (11) al Directivei 2005/29.

37. Directiva 2005/29 urmărește să stabilească acest nivel comun ridicat de protecție a consumatorilor în interacțiunile dintre întreprinderile și consumatorii din întreaga Uniune Europeană, prin crearea unui mecanism de control extins al practicilor comerciale care ar putea afecta comportamentul economic al consumatorilor¹². Acest lucru se realizează prin instituirea unui sistem de sancțiuni pentru a descuraja comercianții să recurgă la practici comerciale neloiale, precum și să pună capăt practicilor neloiale existente¹³.

38. Directiva se distinge printr-un domeniu de aplicare material deosebit de larg¹⁴. Potrivit articolului 2 litera (d) din Directiva 2005/29, noțiunea „practică comercială” cuprinde „orice acțiune, omisiune, comportament, demers sau comunicare comercială, inclusiv publicitatea și comercializarea, efectuată de un comerciant”. În plus, directiva se aplică practicilor comerciale în relațiile dintre un comerciant și un consumator înainte, în timpul și după o tranzacție comercială în legătură cu orice produse sau servicii¹⁵.

39. Există trei tipuri de practici comerciale neloiale care sunt interzise în temeiul articolului 5 din Directiva 2005/29. În general, practicile comerciale sunt considerate neloiale dacă sunt atât contrare cerințelor diligenței profesionale, cât și dacă influențează sau pot influența decizia comercială a unui consumator¹⁶. În mod special, sunt interzise practicile comerciale înșelătoare și agresive¹⁷. În ultimul rând, directiva prevede o „listă neagră” a practicilor comerciale neloiale care sunt strict interzise în orice situație¹⁸. Spre deosebire de primele două categorii de practici comerciale neloiale, practicile enumerate în anexa I sunt considerate neloiale în orice situație și nu necesită o evaluare individuală în fiecare caz în parte.

40. Obligația de a asigura aplicarea dispozițiilor directivei revine statelor membre care trebuie să instituie „mijloace adecvate și eficiente” de combatere a practicilor comerciale neloiale, potrivit articolului 11 din Directiva 2005/29. Interpretarea cerinței menționate și obligațiile statelor membre care decurg din aceasta reprezintă aspectele la care se referă prima întrebare adresată.

2. „Mijloace adecvate și eficiente” în sensul articolului 11 din Directiva 2005/29

41. Potrivit articolului 11 din Directiva 2005/29, „mijloacele adecvate și eficiente” pot consta în introducerea unor acțiuni în instanță împotriva practicilor comerciale neloiale sau în formularea unui recurs administrativ însoțit de posibilitatea efectuării unui control judiciar. Instanțele judecătorești și autoritățile administrative cărora le-a fost încredințată sarcina de a asigura respectarea directivei trebuie să aibă competența de a pune capăt unei practici comerciale neloiale sau, după caz, de a interzice practica în cauză de la bun început. În plus, în temeiul articolului 13, statele membre trebuie să prevadă un sistem adecvat de sancțiuni în ceea ce privește comercianții care utilizează practici comerciale neloiale.

42. Cu toate acestea, din formularea sau din contextul acestor prevederi nu se poate stabili nicio obligație specifică a statelor membre în ceea ce privește tipul de procedură, cum ar fi procedura de executare ipotecară, în cadrul căreia practicile comerciale neloiale trebuie să fie supuse unui control.

12 A se vedea considerentul (11) și articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2005/29.

13 A se vedea în acest sens articolele 11 și 13 din Directiva 2005/29 și Hotărârea din 16 aprilie 2015, UPC Magyarország (C-388/13, EU:C:2015:225, punctele 57 și 58).

14 A se vedea Hotărârea din 16 aprilie 2015, UPC Magyarország (C-388/13, EU:C:2015:225, punctul 34 și jurisprudența citată).

15 A se vedea articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2005/29 coroborat cu articolul 2 litera (c) din aceasta. A se vedea de asemenea Hotărârea din 16 aprilie 2015, UPC Magyarország (C-388/13, EU:C:2015:225, punctul 36).

16 A se vedea articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2005/29.

17 A se vedea articolul 5 alineatul (4), precum și articolele 6-9 din Directiva 2005/29.

18 A se vedea articolul 5 alineatul (5) din Directiva 2005/29 coroborat cu anexa I la aceasta.

43. Astfel cum a statuat în mod constant Curtea, Directiva 2005/29 lasă, așadar, statelor membre o marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea măsurilor naționale de combatere a practicilor comerciale neloiale, cu condiția ca acestea să fie adecvate și eficiente și ca sancțiunile astfel prevăzute să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare¹⁹.

44. Instanța de trimitere susține însă, în cererea sa de decizie preliminară, că mijloacele de combatere a practicilor comerciale neloiale, astfel cum acestea sunt stabilite de legiuitorul spaniol, nu sunt eficiente, deoarece nu permit controlul practicilor comerciale neloiale în cadrul procedurilor simplificate, cum ar fi procedurile de executare ipotecară.

45. Principiul efectivității impune ca prevederile din dreptul Uniunii care conferă drepturi particularilor să fie puse în aplicare în mod eficient și ca dreptul procedural național să nu facă imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii²⁰.

46. Directiva 2005/29 se limitează la impunerea de sancțiuni comercianților și nu garantează ca atare dreptul consumatorilor la o cale de atac contractuală. Spre deosebire de articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13²¹, care prevede în mod expres, drept consecință juridică, invalidarea clauzei respective sau, după caz, invalidarea întregului contract, nicio astfel de dispoziție nu poate fi găsită în Directiva 2005/29.

47. În schimb, este important că Directiva 2005/29 prevede în mod specific că aplicarea directivei nu aduce atingere dreptului contractual și nici, în special, normelor privind valabilitatea, încheierea sau efectele contractelor²². Astfel cum a subliniat guvernul spaniol, constatarea existenței unei practici comerciale neloiale nu poate, așadar, să creeze efecte juridice directe asupra relației contractuale dintre un comerciant și un consumator²³.

48. Efectul urmărit al Directivei 2005/29 constă mai degrabă în impunerea de sancțiuni comerciantului care a recurs la o practică comercială neloială. Prin urmare, în scopul punerii efective în aplicare a acestei directive, statele membre au doar obligația de a prevedea un sistem adecvat de sancțiuni care trebuie să fie impuse comercianților care recurg la practici comerciale neloiale²⁴.

49. Dreptul spaniol prevede că existența unor practici comerciale neloiale poate fi demonstrată în cadrul unei proceduri declarative. Această procedură declarativă nu are însă un efect suspensiv asupra procedurilor de executare ipotecară, iar instanța care soluționează cauza nu poate adopta niciun fel de măsuri provizorii.

50. Acest lucru lasă loc întrebării dacă, pentru a asigura eficacitatea Directivei 2005/29, este necesar fie ca instanțelor să le fie permis ca, în procedurile de executare ipotecară, să impună sancțiuni în temeiul directivei, fie să se prevadă ca o asemenea procedură să fie suspendată în cazul în care este inițiată o procedură declarativă pentru stabilirea existenței unei practici comerciale neloiale.

19 A se vedea Hotărârea din 16 aprilie 2015, UPC Magyarország (C-388/13, EU:C:2015:225, punctul 57 și jurisprudența citată).

20 A se vedea Hotărârea din 30 mai 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, punctul 29).

21 Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 are următorul cuprins:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

22 A se vedea articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2005/29.

23 A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, punctul 45), și Ordonanța din 8 noiembrie 2012, SKP (C-433/11, EU:C:2012:702, punctul 30). Pentru o analiză detaliată a acestui aspect, a se vedea Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în cauza Pereničová și Perenič (C-453/10, EU:C:2011:788, punctele 82-85).

24 A se vedea în acest sens Hotărârea din 16 aprilie 2015, UPC Magyarország (C-388/13, EU:C:2015:225, punctul 58).

3. Aplicarea Directivei 2005/29 într-o procedură de executare ipotecară

51. În ceea ce privește principiul efectivității, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale²⁵.

52. Obiectul procedurii de executare ipotecară îl constituie executarea unui titlu executoriu care rezultă dintr-o ipotecă. O astfel de procedură implică faptul ca bunul în discuție să fi fost grevat în prealabil de o garanție și ca, în acest temei, creditorul să dispună de un titlu executoriu cu autentificare notarială și înscris în cartea funciară, de care creditorul menționat să se poată prevala ca *ultima ratio* în cazul neîndeplinirii de către debitor a obligațiilor sale de rambursare. Procedura de executare este menită să ofere un mijloc rapid și eficient de valorificare a unor drepturi legale în temeiul unui titlu executoriu autentificat²⁶.

53. În interesul economiei procedurale, legiuitorul spaniol a limitat motivele de contestare a executării ipotecare. În afară de obiecțiile cu privire la validitatea ipotecii în sine, controlul efectuat de instanță se limitează la aspectul dacă titlul executoriu cuprinde clauze contractuale abuzive, dispoziție care a fost adăugată după pronunțarea hotărârii Curții în cauza Aziz²⁷.

54. Astfel, în această cauză formulată în contextul Directivei 93/13, Curtea a statuat, potrivit unei jurisprudențe constante, că refuzul posibilității de a controla caracterul echitabil al unei clauze contractuale în cadrul unei proceduri de executare ipotecară ar putea prejudicia în mod injust consumatorul, deoarece acesta ar putea să obțină doar o protecție *a posteriori* de natură exclusiv financiară, pe care Curtea a considerat-o incompletă și insuficientă²⁸. Prin urmare, Curtea a constatat că reglementarea națională în discuție nu era conformă cu dreptul Uniunii²⁹.

55. În cererea de decizie preliminară, instanța de trimitere sugerează că același raționament trebuie să se aplice și în ceea ce privește practicile comerciale neloiale, întrucât procedura declarativă nu are efect suspensiv. În cazul în care executarea asupra bunului s-ar efectua înainte de pronunțarea hotărârii în cadrul procedurii declarative, s-ar putea dovedi imposibilă punerea în aplicare a unei decizii pronunțate împotriva comerciantului, lucru care ar prejudicia în mod injust consumatorul. Acesta este probabil și motivul pentru care Comisia consideră că jurisprudența care rezultă din cauza Aziz ar trebui extinsă la cauza de față³⁰.

56. Cu toate acestea, trebuie să se facă o distincție între cauza de față și jurisprudența respectivă.

25 A se vedea Hotărârea din 30 mai 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, punctul 32 și jurisprudența citată).

26 A se vedea, pentru o analiză mai detaliată, concluziile prezentate în cauza Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2110, punctele 60-64). A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Kokott în cauza Aziz (C-415/11, EU:C:2012:700, punctul 55).

27 Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164).

28 A se vedea Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 60).

29 A se vedea Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctele 63 și 64).

30 Chiar dacă acest lucru pare să contrazică documentul de lucru al serviciilor Comisiei „Orientări cu privire la implementarea/aplicarea Directivei 2005/29/CE privind practicile comerciale neloiale” [SWD(2016) 163 final], în care Comisia afirmă că Directiva 2005/29, spre deosebire de Directiva 93/13, nu are consecințe de natură contractuală (punctul 1.4.5).

57. Drepturile conferite consumatorului prin Directiva 2005/29 diferă de cele conferite acestuia prin Directiva 93/13. Aceasta din urmă prevede că constatarea unei clauze contractuale abuzive trebuie să aibă drept rezultat nulitatea clauzei respective sau, după caz, a întregului contract³¹. Directiva 93/13 prevede astfel o cale de atac care are consecințe directe asupra raportului contractual dintre comerciant și consumator. Acesta este motivul pentru care Curtea de Justiție a fost înclinată să aplice această posibilitate și în cadrul procedurilor de executare ipotecară, în special întrucât cauza respectivă se referea la domiciliul consumatorului³².

58. În schimb, Directiva 2005/29 nu prevede nicio dispoziție referitoare la căile de atac individuale contractuale propriu-zise puse la dispoziția consumatorului și, astfel cum s-a explicat mai sus, constatarea existenței unei practici comerciale neloiale poate, în temeiul directivei, să conducă doar la impunerea de sancțiuni comerciantului în cauză³³. Prin urmare, o astfel de constatare nu poate împiedica executarea ipotecii, iar rezultatul procedurii declarative nu va avea consecințe de natură contractuală. Chiar dacă hotărârea în cadrul procedurii declarative ar fi pronunțată ulterior executării datoriei, consumatorul nu ar fi prejudiciat în mod injust prin aceasta. În fapt, hotărârea procedurii declarative nu afectează deloc situația juridică a consumatorului din procedura de executare ipotecară.

59. Mai mult, în cauza supusă analizei, pretinsul prejudiciu injust al consumatorului nu constă în executarea ipotecară ca atare, ci mai degrabă în noua valoare evaluată a bunului care este utilizată pentru a calcula valoarea de începere a licitației. Debitorii se tem că nu vor obține pentru bunul lor o ofertă la fel de ridicată la licitație ca atunci când prețul de începere ar fi mai mare. După cum a subliniat guvernul spaniol în cadrul ședinței, prejudiciul pretins de debitori este doar ipotetic înainte de închiderea licitației. Ipoteca sau valoarea datoriei nu este pusă în discuție: problema o constituie mai degrabă valoarea datoriei rămase după închiderea licitației și după imputarea asupra creanței a încasărilor rezultate din aceasta. Dacă instanța care soluționează procedura declarativă ar stabili existența unei practici comerciale neloiale, despăgubirile pot fi acordate după executarea ipotecii. Rezultatul ar fi același pentru debitori, chiar dacă procedura de executare ar fi suspendată, în așteptarea soluției în cadrul procedurii declarative.

60. În măsura în care Directiva 2005/29 impune statelor membre să prevadă o procedură accelerată în combaterea practicilor comerciale neloiale, o astfel de procedură este prevăzută numai în cazul în care instanțele sunt chemate să dispună încetarea unei practici comerciale neloiale în derulare, nu și în cazul în care o practică comercială neloială este evaluată *ex post*³⁴.

61. Prin urmare, considerăm că lipsa efectului suspensiv al procedurii declarative nu face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea Directivei 2005/29, chiar și în împrejurările în care controlul practicilor comerciale neloiale nu este posibil în cadrul procedurii de executare ipotecară.

62. Cu toate acestea, în cazul în care controlul unei clauze contractuale cu privire la caracterul abuziv al acesteia este efectuat de instanță fie din oficiu, fie la cererea unei părți, în conformitate cu Directiva 93/13, cum este cazul în procedura principală³⁵, există anumite rezerve.

31 Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13.

32 A se vedea în acest sens Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punctul 62 și următoarele).

33 A se vedea Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, punctul 45), și Ordonanța din 8 noiembrie 2012, SKP (C-433/11, EU:C:2012:702, punctul 30). În ceea ce privește o analiză detaliată a acestui aspect, a se vedea Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în cauza Pereničová și Perenič (C-453/10, EU:C:2011:788, punctele 112-125).

34 A se vedea articolul 11 alineatul (2) al treilea paragraf din Directiva 2005/29.

35 În procedura principală, debitorii au susținut, de asemenea, că clauza contractuală care prevedea o nouă valoare evaluată a bunului ipotecat este abuzivă.

63. În aprecierea caracterului echitabil al unei clauze contractuale, trebuie luate în considerare toate circumstanțele care stau la baza încheierii contractului în cauză. Constatarea caracterului neloyal al unei practici comerciale reprezintă un element, printre altele, pe care instanța competentă poate să își întemeieze aprecierea³⁶. Prin urmare, în măsura în care este necesar în scopul aprecierii corespunzătoare a caracterului abuziv al unei clauze contractuale în lumina Directivei 93/13, controlul practicilor comerciale neloyale trebuie să fie posibil și în procedura de executare ipotecară³⁷. Cu toate acestea, nu este însă necesar ca instanța care soluționează o procedură de executare ipotecară să fie competentă să constate în mod oficial că o practică comercială este neloyală, în sensul Directivei 2005/29, și să impună sancțiunile corespunzătoare. Nici constatarea, nici impunerea sancțiunilor nu pot avea vreo influență asupra procedurii de executare.

64. În plus, astfel cum a subliniat Curtea în Hotărârea Pereničová și Perenič, constatarea existenței unei practici comerciale neloyale nu determină „automat și în sine” caracterul abuziv al clauzei contractuale în litigiu și, prin urmare, nu are efecte directe și imediate în ceea ce privește problema dacă contractul este valid în sensul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13³⁸. În conformitate cu Directiva 93/13, trebuie îndeplinite o serie de criterii suplimentare. De exemplu, clauza aflată în discuție nu trebuie să fie rezultatul unor negocieri individuale între comerciant și consumator³⁹. În procedura principală însă, considerăm că clauza contractuală în discuție ar fi putut să fie rezultatul unor negocieri. Debitorii au solicitat o prelungire a termenului de rambursare a împrumutului, iar banca a fost de acord cu această prelungire cu condiția ca bunul ipotecat să fie reevaluat. Prin urmare, rezerva descrisă mai sus nu pare să se aplice cauzei aflate în fața instanței de trimitere. În orice caz, chiar dacă o instanță națională constată existența unei practici comerciale neloyale, aceasta trebuie să țină seama în mod corespunzător de *toate* cerințele impuse de Directiva 93/13 în ceea ce privește caracterul abuziv al unei clauze contractuale.

65. Pentru a efectua un astfel de control, este suficient să se prevadă examinarea clauzelor contractuale în temeiul Directivei 93/13, așa cum este cazul în articolul 695 din Codul de procedură civilă. Nu este necesar să se prevadă motive distincte de contestare a executării ipotecare în temeiul Directivei 2005/29. În cazul în care o practică comercială neloyală este exprimată într-o clauză contractuală abuzivă, posibilitatea de a revizui o astfel de practică este asigurată în contextul examinării unei clauze contractuale în temeiul Directivei 93/13, iar drepturile conferite consumatorilor prin această din urmă directivă își produc pe deplin efectul.

66. Prin urmare, articolul 11 din Directiva 2005/29 nu se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în procedura principală, care nu prevede controlul de către instanță, din oficiu sau la cererea unei părți, al practicilor comerciale neloyale în cadrul procedurilor de executare ipotecară.

B. A doua și a treia întrebare adresate

67. Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări adresate, instanța națională solicită o interpretare în ceea ce privește căile de atac aflate la dispoziția consumatorului în temeiul Directivei 2005/29, în cazul în care un comerciant nu respectă un cod de conduită.

68. Toate părțile care au prezentat observații scrise susțin că codurile de conduită nu pot fi impuse în temeiul Directivei 2005/29.

³⁶ A se vedea Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, punctele 42-44 și jurisprudența citată).

³⁷ A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, punctul 43), precum și, în ceea ce privește o analiză mai detaliată, Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în cauza Pereničová și Perenič (C-453/10, EU:C:2011:788, punctele 115-125) și Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2016:696, punctul 128).

³⁸ A se vedea Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, punctele 44-46).

³⁹ A se vedea articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13.

69. În mod tradițional, în unele state membre sunt utilizate coduri de conduită pentru a defini regulile și standardele de comportament ale comercianților cu titlu voluntar, într-un anumit sector. Scopul unor astfel de coduri de autoreglementare este fie acela de a explica consumatorilor detaliile cerințelor legislative, în așa fel încât aceștia să le poată înțelege, fie acela de a stabili anumite standarde sectoriale în cazul în care acestea nu sunt prevăzute în legislație⁴⁰. Prin urmare, și codurile de conduită au ca scop combaterea comportamentului necorespunzător al comercianților față de consumatori, iar obiectivul lor se suprapune într-o oarecare măsură cu cel al Directivei 2005/29. Este totuși important că codurile de conduită sunt instrumente de autoreglementare. Controlul comportamentului este exercitat numai între membrii unui anumit sector care și-au asumat angajamentul respectării unui anumit cod. Directiva 2005/29, pe de altă parte, impune statelor membre să pună în aplicare dispozițiile sale, prin puterea legii și în mod general.

70. În acest context, care este rolul codurilor de conduită în cadrul Directivei 2005/29, iar respectarea unui cod de conduită poate fi impusă în temeiul directivei?

71. Directiva 2005/29 definește un „cod de conduită” ca „un acord sau un set de reguli ce nu sunt impuse de acte cu putere de lege și acte administrative ale unui stat membru, care definește comportamentul comercianților”⁴¹. După cum a subliniat Irlanda, codurile de conduită sunt definite, așadar, ca nefiind obligatorii și ca neavând statutul sau puterea legii. De la bun început, impunerea respectării unui cod de conduită prin intermediul instanțelor judecătorești pare, așadar, în contradicție cu o astfel de definiție.

72. Directiva 2005/29 are în vedere un rol al codurilor de conduită în aprecierea existenței unor practici comerciale neloiale. Pe de o parte, lista neagră a practicilor comerciale care trebuie să fie considerate abuzive în orice situație, cuprinsă în anexa I la Directiva 2005/29, cuprinde două practici comerciale referitoare la codurile de conduită. În primul rând, afirmația comerciantului că a semnat un cod de conduită pe care în fapt nu l-a semnat și, în al doilea rând, afirmația fără un temei real că un cod de conduită este autorizat de un organism public sau de alt tip conduce automat la constatarea că există o practică comercială neloială⁴².

73. Pe de altă parte, pentru a aprecia existența sau inexistența unei practici comerciale neloiale în temeiul articolelor 5-9 din Directiva 2005/29, regulile și standardele de comportament prevăzute în codurile de conduită constituie unul dintre elementele care trebuie luate în considerare. În special, codurile de conduită pot fi luate în considerare în ceea ce privește cerințele în materie de diligență profesională într-un anumit sector⁴³.

74. Cu toate acestea, Directiva 2005/29 impune cerințe suplimentare în ceea ce privește existența unei practici comerciale neloiale. Simplul fapt că un comerciant nu a respectat un cod de conduită nu poate în sine și în mod automat să conducă la constatarea existenței unei practici comerciale neloiale. Directiva impune o evaluare, luând în considerare situația de fapt a fiecărui caz în parte, a aspectului dacă tranzacția comercială în cauză este neloială în lumina criteriilor prevăzute la articolele 5-9 din directivă⁴⁴.

40 A se vedea Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivelor 84/450/CEE, 97/7/CE și 98/27/CE (Directiva privind practicile comerciale neloiale), COM(2003) 356 final, punctul 72.

41 A se vedea articolul 2 litera (f) din Directiva 2005/29.

42 A se vedea anexa I la Directiva 2005/29, punctele 1 și 3.

43 A se vedea considerentul (20) al Directivei 2005/29, care prevede că „[...] În sectoarele în care există constrângeri specifice care reglementează comportamentul comercianților, este oportun ca acestea să fie luate în considerare, de asemenea, în vederea cerințelor în materie de diligență profesională în sectorul respectiv [...]”. A se vedea de asemenea în acest sens articolul 6 alineatul (2) litera (b) din această directivă.

44 A se vedea în acest sens considerentul (17) al Directivei 2005/29, precum și Hotărârea din 7 septembrie 2016, Deroo-Blanquart (C-310/15, EU:C:2016:633, punctul 29 și jurisprudența citată), Hotărârea din 17 ianuarie 2013, Köck (C-206/11, EU:C:2013:14, punctul 35 și jurisprudența citată), Hotărârea din 19 septembrie 2013, CHS Tour Services (C-435/11, EU:C:2013:574, punctul 38 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 19 octombrie 2017, Europamur Alimentación (C-295/16, EU:C:2017:782, punctul 34 și jurisprudența citată).

75. Pe lângă rolul codurilor de conduită în aprecierea existenței unor practici comerciale neloiale, articolul 10 din Directiva 2005/29, care a fost menționat în mod specific de instanța de trimitere, prevede că controlul practicilor comerciale neloiale poate fi exercitat și de responsabilii de coduri de conduită, în plus față de acțiunea în justiție sau față de un mecanism de reclamații în fața unei autorități administrative. Codurile de conduită au, astfel, ca scop combaterea practicilor comerciale neloiale prin crearea unor mijloace suplimentare de control. Normele sau standardele de comportament consacrate în codurile de conduită sunt menite să ajute comercianții să aplice efectiv principiile din directivă în cadrul activității lor specifice de zi cu zi în sectorul lor specific⁴⁵. După cum se precizează explicit la articolul 10, controlul responsabililor de coduri de conduită „nu este echivalent în niciun caz” cu o cale de atac judiciară sau administrativă și nu conferă codurilor de conduită un efect juridic obligatoriu.

76. Este important că, chiar dacă se dovedește existența unei practici comerciale neloiale în cazul în care un comerciant nu a respectat un cod de conduită, singura consecință juridică posibilă în temeiul Directivei 2005/29 este aceea că va fi aplicată o sancțiune comerciantului în cauză. După cum se explică la punctele 47-49 de mai sus și astfel cum au subliniat Comisia și guvernul spaniol în ceea ce privește aplicarea codurilor de conduită, în directivă nu este prevăzută nicio cale de atac contractuală individuală pentru consumator.

77. Având în vedere că Directiva 2005/29 nu prevede nicio cale de atac contractuală individuală la dispoziția consumatorului în scopul de a asigura respectarea unui cod de conduită, este, așadar, de competența fiecărui stat membru să stabilească consecințele nerespectării unui astfel de cod, atât timp cât există „mijloace adecvate și eficiente” pentru a combate practicile comerciale neloiale.

78. În particular, în ceea ce privește Codul de bune practici bancare, dreptul spaniol prevede un mecanism de soluționare a reclamațiilor formulate în fața Banco de España (Banca Spaniei). Reclamațiile bazate pe pretinsa nerespectare a codului de către o instituție de credit pot fi depuse la Banca Spaniei, care poate impune sancțiuni financiare și poate ordona băncii în cauză să adere la acest cod. Acest lucru este în concordanță cu cerințele impuse de Directiva 2005/29 cu privire la codurile de conduită, astfel cum au fost descrise mai sus⁴⁶.

79. În consecință, răspunsul la cea de a doua și la cea de a treia întrebare adresate trebuie să fie acela că Directiva 2005/29 nu se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în procedura principală, care nu prevede nicio cale de atac individuală contractuală la dispoziția consumatorului în cazul în care un comerciant nu a respectat un cod de conduită.

IV. Concluzie

80. În lumina considerațiilor prezentate mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Cartagena (Tribunalul de Primă Instanță nr. 5 din Cartagena, Spania) după cum urmează:

„1) Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale

⁴⁵ A se vedea Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivelor 84/450/CEE, 97/7/CE și 98/27/CE (Directiva privind practicile comerciale neloiale), COM(2003) 356 final, punctele 72 și 73.

⁴⁶ În cauza aflată în discuție, Bankia și guvernul spaniol consideră că Codul de bune practici bancare nu este de fapt un „cod de conduită” în sensul Directivei 2005/29. Într-adevăr, în conformitate cu articolul 5 alineatul (4) și cu articolul 15 din Decretul legislativ regal 6/2012, Codul de bune practici bancare se întemeiază pe un instrument juridic și, odată ce o instituție de credit a acceptat să adere la acesta, instituția are obligația de a-l respecta. Prin urmare, se pare că Codul de bune practici bancare nu este de fapt un cod de conduită în sensul directivei. Acest aspect reprezintă însă o chestiune de fapt și, prin urmare, revine instanței naționale să îl stabilească, ținând cont de definiția noțiunii „cod de conduită” prevăzută la articolul 2 litera (f) din Directiva 2005/29.

Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului («Directiva privind practicile comerciale neloiale») nu se opune unei reglementări naționale precum cea care reglementează în prezent executarea ipotecară spaniolă, și anume articolul 695 și următoarele coroborat cu articolul 552 alineatul (1) din Ley de Enjuiciamiento Civil (Codul de procedură civilă), care nu prevede controlul de către instanță, din oficiu sau la cererea unei părți, al practicilor comerciale neloiale.

- 2) Directiva 2005/29 nu se opune unei reglementări naționale precum reglementarea spaniolă în discuție în procedura principală, care nu prevede nicio cale de atac individuală contractuală la dispoziția consumatorului, în cazul în care un comerciant nu a respectat un cod de conduită.”